

Ζωφόρο έλεγαν οι αρχαίοι την συνεχή οριζόντια ζώνη με παραστάσεις ανθρώπων και ζώων σε κίνηση. Ήταν στοιχείο της ιωνικής αρχιτεκτονικής. Στον δωρικού ρυθμού Παρθενώνα αποτελούσε τολμηρή πρωτοτυπία και απεικόνιζε την πομπή των Παναθηναίων.

Στην πομπή απεικονίζονται θεοί, ιερείς, άρχοντες, πολίτες άνδρες και γυναίκες, νέοι και γέροι, άλογα και ζώα για τις θυσίες. Η μεγαλειώδης αυτή σύνθεση μάς επιτρέπει να δούμε και να μελετήσουμε τους αρχαίους Αθηναίους, τη θρησκεία και τη λατρεία τους, τις γιορτές και την καθημερινή τους ζωή, τα άλογά τους, τα άρματά τους, τα ρούχα και τις πανοπλίες τους, τα μουσικά τους όργανα και τα τελετουργικά αγγεία.

Στο μεγάλο αυτό έργο υπάρχει εξαιρετική ενότητα. Τίποτα δεν είναι υπερβολικό· οι θεοί βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο με τους θνητούς και ελάχιστα διαφέρουν από τους πολίτες που μετέχουν στην πομπή. Συνάμα κανείς από τους θνητούς δεν προβάλλεται ιδιαίτερος. Τα πρόσωπα μοιάζουν μεταξύ τους. Η ποικιλία επιτυγχάνεται με τις διάφορες στάσεις και τις κινήσεις τους, με την ενδυμασία, ενώ η έκφραση προκύπτει από την κίνηση της κεφαλής, και όχι από τον τονισμό ιδιαίτερων χαρακτηριστικών. Οι στάσεις είναι φυσικές, όλα ηρεμούν και με τις κινήσεις τους τονίζουν την έννοια της συμμετοχής. Όλα εκφράζουν τη συνοχή της Αθηναϊκής κοινωνίας του χρυσού αιώνα η οποία παρήγγειλε το έργο και απεικονίζεται σε αυτό. Έτσι, όπως σωστά είπαν, το εξαιρετικό αυτό έργο γλυπτικής δεν είναι παρά η έκφραση της Δημοκρατίας στην καλύτερη στιγμή της κατά την αρχαιότητα.

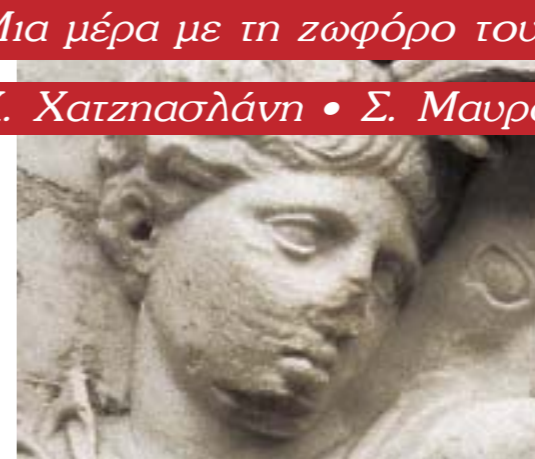
Φωτογραφίες: Σ. Μαυρομμάτης • Σχέδια: Μ. Κορρές • Σκίτσα: Ι. Μπενέκου
Καλλιτεχνική επιμέλεια: AltSys • Διαχωρισμοί: Q-Factor • Εκτύπωση: Τσάκος-Μπένου-Καμαράδου

Τα αναστηλωτικά έργα στα μνημεία της Ακρόπολης συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ • ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ
Α' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ & ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

© 2004 Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης
Τομέας Ενημέρωσης & Εκπαίδευσης

ISBN: 960-214-754-7

28η Έκατομβαιῶνος

Μια μέρα με τη ζωφόρο του Παρθενώνα

Κ. Χατζησπλάνη • Σ. Μαυρομμάτης

Ο Παρθενώνας και ο γλυπτός του διάκοσμος

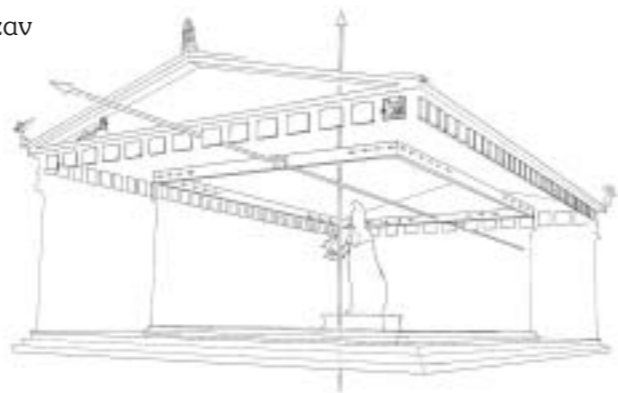

Ο μέγας ναός που δεσπόζει στην Ακρόπολη, ο Παρθενώνας, κτίστηκε προς τιμήν της θεάς Αθηνάς στα μέσα του 5ου αιώνα π.Χ. και μέσα σε εννέα μόνον χρόνια. Είναι κατασκευασμένος ολόκληρος από πεντελικό μάρμαρο και είναι περίφημος για τις αναλογίες του, τις εκλεπτύνσεις του, την τελειότητα της κατασκευής και τον γλυπτό του διάκοσμο. Σήμερα, παρά την ερειπιώδη του κατάσταση, θαυμάζεται και θεωρείται ότι περισσότερο από κάθε άλλο κτήριο, συγκεντρώνει τις αξίες και αντιπροσωπεύει το πνεύμα και τα επιτεύγματα του κλασικού αρχαίου ελληνικού πολιτισμού.

Αυτό που έδινε ιδιαίτερη καλλιτεχνική αξία στον Παρθενώνα κατά την αρχαιότητα ήταν ο γλυπτός του διάκοσμος, πρωτοφανής έως τότε σε πλούτο και σε ποικιλία. Θα μπορούσε κανείς να δει στα γλυπτά, τα οποία στόλιζαν τον μεγάλο ναό, προθέσεις λατρευτικές ή και αφηγηματικές. Είναι όμως φανερό πως αυτές δεν ήταν παρά το πρόσχημα για μεγάλες καλλιτεχνικές δημιουργίες, καθώς και για την έμμεση προβολή πολιτικών ιδεών.

Στο εσωτερικό του ναού εδέσποζε ένα πελώριο χρυσελεφάντινο άγαλμα της θεάς Αθηνάς, ύψους 13,5 μέτρων, έργο του Φειδία, από το οποίο δεν σώθηκαν παρά μόνο μικρά ρωμαϊκά αντίγραφα. Η θεά εικονιζόταν όρθια, με μακρύ πέπλο και αιγίδα, στο μπροστινό μέρος της οποίας υπήρχε η κεφαλή της Μέδουσας (γοργόνειο). Στο κεφάλι η θεά φορούσε περίτεχνο κράνος με μυθολογικά ζώα. Κρατούσε στο δεξί της χέρι Νίκη και με το αριστερό την ασπίδα και το δόρυ της. Γνωστοί μύθοι απεικονίζονταν σε διάφορα σημεία του αγάλματος. Η ασπίδα εξωτερικά είχε ανάγλυφη παράσταση Αμαζονομαχίας και εσωτερικά ζωγραφική παράσταση Γιγαντομαχίας, ενώ στις παρυφές των σανδαλιών της υπήρχαν ανάγλυφες σκηνές Κενταυρομαχίας. Τέλος, στο βάθρο του αγάλματος εικονιζόταν ανάγλυφη η γέννηση της Πανδώρας.

Μεγάλες τριγωνικές συνθέσεις, με 3,30 μ. ύψος X 27 μ. μήκος, στόλιζαν τα δύο αετώματα στην Ανατολική και τη Δυτική πλευρά του ναού. Τις αποτελούσαν ολόγλυφα αγάλματα, υπερφυσικού μεγέθους και παρίσταναν δύο αθηναϊκούς μύθους σχετικούς με τη θεά: στο Ανατολικό, επάνω από την είσοδο του ναού, εικονιζόταν η γέννηση της Αθηνάς παρουσία όλων των θεών του Ολύμπου, ενώ στο Δυτικό η αντιδικία της με τον Ποσειδώνα για την προστασία της Αττικής, μπροστά στους μυθικούς άρχοντες της Αθήνας. Τα περισσότερα από τα αγάλματα των αετωμάτων έχουν διασωθεί.

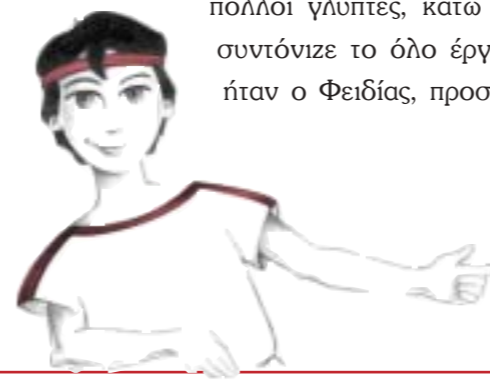
Σχέδιο: Μ. Κορρές

Οι μετόπες είναι μεγάλες τετράγωνες πλάκες, οι οποίες μαζί με τα τρίγλυφα σχημάτιζαν το διάζωμα στους ναούς δωρικού ρυθμού. Στον Παρθενώνα υπήρχαν 92 μετόπες, 1,30 X 1,30 περίπου μέτρα η κάθε μία, οι οποίες είχαν όλες ανάγλυφες παραστάσεις. Τα θέματα ήταν οι πανάρχαιοι μύθοι της Γιγαντομαχίας στην Ανατολική πλευρά, της Αμαζονομαχίας στη Δυτική, της Κενταυρομαχίας στη Νότια και του Τρωϊκού πολέμου στη Βόρεια. Μερικές μετόπες σώζονται ακόμα στη θέση τους, άλλες σε μουσεία.

Η ιωνική ζωφόρος έτρεχε στο επάνω εξωτερικό μέρος του τοίχου του σπηκίου του ναού, καθώς και στο άνω μέρος των εσωτερικών προστάσεων, Ανατολικά και Δυτικά. Ήταν και πάλι κάτι πρωτόγνωρο για τους ναούς δωρικού ρυθμού. Σε 160 μέτρα μήκος αναπτύσσεται η μεγάλη πομπή των Αθηναίων προς τιμήν της θεάς Αθηνάς, κατά τα Παναθήναια. Η μοναδική αυτή σύνθεση λαξεύθηκε, σε αντίθεση με τα άλλα γλυπτά, επί τόπου και το ανάγλυφο είναι σχετικά χαμηλό. Σώζεται σημαντικό μέρος της ζωφόρου σε μουσεία.

Τον γλυπτό διάκοσμο του ναού συμπλήρωναν τα ακρωτήρια στις τρεις γωνίες των αετωμάτων, με αγάλματα Νίκης στα άκρα και ανθέμια στο μέσον, καθώς και οι λεοντοκεφαλές στα άκρα των μακρών πλευρών, δύο από τις οποίες σώζονται στην αρχική τους θέση.

Είναι φανερό ότι στην κατασκευή όλων αυτών των γλυπτών έλαβαν μέρος πολλοί γλύπτες, κάτω από τις οδηγίες ενός μεγάλου καλλιτέχνη που συντόνιζε το όλο έργο. Σύμφωνα με τις γραπτές πληροφορίες αυτός ήταν ο Φειδίας, προσωπικός φίλος του Περικλή. Αυτός σχεδίασε σε γενικές γραμμές τις μεγάλες συνθέσεις και ολοκλήρωσε τα πιο σημαντικά γλυπτά.

Παρατήρησε τη διαφορά ανάμεσα στα περίοπτα αγάλματα των αετωμάτων, στο έντονο ανάγλυφο που έχουν οι μετόπες και στο χαμηλό ανάγλυφο που έχει η ζωφόρος.

Παναθήναια, η μεγάλη γιορτή της Αθηνάς

Ο πρώτος μήνας του Αττικού έτους ονομαζόταν Εκατομβαιών. Στις 28 Εκατομβαιώνος (γύρω στις 15 Αυγούστου), σύμφωνα με την παράδοση, είχε τα γενέθλιά της η θεά προστάτις της πόλης, και γύρω σε αυτήν την ημερομηνία εορτάζονταν τα Παναθήναια, η μεγαλύτερη γιορτή της αρχαίας Αθήνας. Η γιορτή ήταν πανάρχαιη αλλά αναδιοργανώθηκε το 566 π.Χ. με πρωτοβουλία του Πεισίστρατου, ο οποίος εκτός από τον επίσημο εισήγαγε και τον εορτασμό της ανά τετραετία. Έτσι λοιπόν κάθε τέσσερα χρόνια

εορτάζονταν με μεγάλη λαμπρότητα τα Μεγάλα Παναθήναια. Οι εορτασμοί κρατούσαν πολλές μέρες και περιλάμβαναν διάφορες εκδηλώσεις: καλλιτεχνικούς και αθλητικούς αγώνες καθώς και την πομπή των Παναθηναίων. Η πομπή είχε ως αποκορύφωμα την παράδοση του «πέπλου», του δώρου των Αθηναίων, στο «Διηπετές Ξόανο», το αρχαίο ουρανόσταλτο ξύλινο άγαλμα της Αθηνάς, που έστεκε αρχικά μέσα στον Αρχαίο Ναό και αργότερα στο Ερέχθειο.

Οι καλλιτεχνικοί αγώνες περιλάμβαναν αγώνες μουσικούς –αυλού και κιθάρας– και αγώνες ραψωδίας, δηλαδή απαγγελίας ποιημάτων.

Οι αθλητικοί αγώνες περιελάμβαναν τις εξής κατηγορίες:

Γυμνικοί Αγώνες: Δρόμος (στάδιον, δίαυλος, ίππιος, δόλικος, οπλιτοδρομία), Πάλη, Πυγμαχία, Παγκράτιο και Πένταθλο (δρόμος, άλμα, δίσκος, ακόντιο και πάλη).

Ιππικοί Αγώνες: Ιπποδρομία, Αρματοδρομία (συνωρίς –με δύο άλογα, τέθριππο –με τέσσερα άλογα, αποβάτης αγώνας) και Έφιππος Στοχαστικός Ακοντισμός.

Αγώνες Τοπικών Παραδόσεων: Ανθιππασία (εικονική ιππομαχία μεταξύ των 10 φυλών), Νεών Άμιλλα (ναυτικοί αγώνες), Ευανδρία (αγώνισμα που απαιτούσε δύναμη και ικανότητες), Πυρρίκειος χορός (χορός ενόπλων που σύμφωνα με την παράδοση πρώτη χόρευε η Αθηνά για να εορτάσει τη νίκη των Ολύμπιων θεών εναντίον των Τιτάνων) και Λαμπαδηδρομία κατά την οποία σαράντα δρομείς, ο ένας μετά τον άλλο, τρέχοντας νύχτα με τους πυρσούς αναμμένους, μετέφεραν στην Ακρόπολη τη φωτιά από το βωμό του Έρωτα που ήταν στην Ακαδημία. Ο νικητής άναβε τη φωτιά στο βωμό της Αθηνάς και τότε άρχιζε η ιερή τελετή της θυσίας.

A V, Βρετανικό Μουσείο

Βραβεία στους νικητές ήταν έργα υψηλής τέχνης, οι λεγόμενοι παναθηναϊκοί αμφορείς, γεμάτοι λάδι (περίπου 36 κιλά), στη μία πλευρά των οποίων απεικονιζόταν η Αθηνά ως πολεμική θεά και στην άλλη το αγώνισμα για το οποίο δινόταν ο αμφορέας. Το πρώτο έπαθλο ήταν κατά μέσον όρο από 50 μέχρι και 70 αμφορείς, ο δε νικητής της αρματοδρομίας έπαιρνε 140 αμφορείς δηλαδή 5 τόννους λάδι αξίας περίπου 1680 αρχαίων δραχμών. (Το ποσό αυτό ήταν πολύ μεγάλο δεδομένου ότι το μέσο ημερομίσθιο ήταν τότε 1 δραχμή).

Στις 28 Εκατομβαιώνος ανήμερα με τα γενέθλια της θεάς γινόταν η μεγάλη πομπή που είχε ως αποκορύφωμα την προσφορά του πέπλου σ' αυτήν. Με την ανατολή του ήλιου η πομπή ξεκινούσε από τον Κεραμεικό, από ένα ειδικό κτήριο που λεγόταν Πομπείον, ακολουθούσε την οδό των Παναθηναίων, διέσχισε την Αγορά και ανηφόριζε προς την Ακρόπολη. Τον πέπλο, τον οποίο είχαν υφάνει με παραστάσεις από τη Γιγαντομαχία οι «Εργαστίνες», κορίτσια από ευγενείς οικογένειες που επιλέγονταν ειδικά για αυτό τον σκοπό, τον έφερναν αναρτημένο στα ιστία ενός πλοίου που κυλούσε επάνω σε τροχούς και

στάθμευε στο πλάτωμα κοντά στον Άρειο Πάγο, κάτω από τα Προπύλαια. Από την είσοδο της Ακρόπολης και μετά, ο πέπλος φερόταν στα χέρια από τις Εργαστίνες.

Δέκα «αθλοθέτες» είχαν την ευθύνη των αγώνων και όλων των εκδηλώσεων της πολυήμερης γιορτής.

Γιατί πιστεύουμε ότι στη ζωφόρο του Παρθενώνα απεικονίζεται η πομπή των Παναθηναίων;

A VII, Μουσείο του Λούβρου

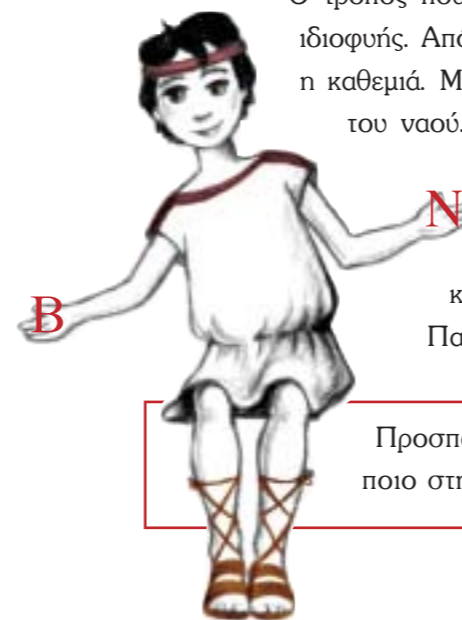
Η σύνθεση της ζωφόρου των Παναθηναίων

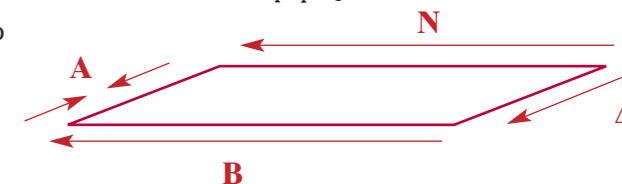
Η ζωφόρος του Παρθενώνα είναι μία συνεχής ανάγλυφη παράσταση που περιέτρεχε το επάνω μέρος του τοίχου του κυρίως ναού, μέσα από την εξωτερική κιονοστοιχία. Είχε συνολικό μήκος 160 μέτρα και ύψος περίπου ένα μέτρο. Πλούσια χρώματα και πρόσθετα μεταλλικά στοιχεία διακοσμούσαν τις επιμέρους μορφές, που εικονίζονταν σε βαθύ γαλάζιο φόντο.

Η σύνθεση περιελάμβανε 378 ανθρώπινες και θεϊκές μορφές και περίπου 250 ζώα, κυρίως άλογα. Ομάδες ιππέων και αρμάτων που συναγωνίζονται στο τρέξιμο καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος της πομπής. Ακολουθεί η πομπή της θυσίας, με τα ζώα για θυσία και τις ομάδες των ανδρικών και γυναικείων μορφών που συμμετέχουν στην πομπή και φέρουν τα ιερά τελετουργικά σκεύη για τις προσφορές και τη θυσία. Στη μέση της Ανατολικής πλευράς, επάνω από την είσοδο του ναού, εικονίζεται η παράδοση του πέπλου. Αριστερά και δεξιά εικονίζονται καθιστοί οι δώδεκα θεοί. Ανάμεσα σε αυτούς και στην πομπή βλέπει κανείς δέκα μορφές, τους επώνυμους ήρωες της Αττικής, τους μυθικούς γενάρχες των Αθηναίων.

Λίθοι X και XI, Βρετανικό Μουσείο

Ο τρόπος που ο Φειδίας σχεδίασε και τοποθέτησε την πομπή στις τέσσερις πλευρές του ναού υπήρξε ιδιοφυής. Από το Νοτιοδυτικό άκρο του ναού ξεκινά η πομπή σε δύο ομάδες με διαφορετική κατεύθυνση η καθεμιά. Μία κατά μήκος της Δυτικής και Βόρειας πλευράς και άλλη κατά μήκος της Νότιας πλευράς του ναού. Και στα δύο τμήματα της πομπής συμμετέχουν ιππείς, άρματα και πολίτες σχετικοί με τη θυσία. Τα δύο τμήματα της πομπής συναντώνται στο Ανατολικό μέρος του ναού επάνω από την κυρία είσοδο του προνάου. Εκεί εικονίζεται το αποκορύφωμα του πολυήμερου εορτασμού των Παναθηναίων, δηλαδή η παράδοση του πέπλου.

Προσπάθησε να αναγνωρίσεις, από τη φορά της πομπής, ποιο τμήμα ανήκει στη Βόρεια και ποιο στη Νότια πλευρά της ζωφόρου.

Λίθοι XLII και XLIII, Βρετανικό Μουσείο

Η παράδοση του πέπλου στη θεά Αθηνά και οι θεοί του Ολύμπου

Αριστερά και δεξιά της κεντρικής παράστασης απεικονίζονται καθιστοί οι θεοί του Ολύμπου με ξεχωριστή καλλιτεχνική δεξιότητα. Θα πρέπει να φιλοτεχνήθηκαν από μεγάλους γνωστούς γλύπτες της εποχής, όπως ο Φειδίας, ο Αγοράκριτος και ο Αλκαμένης που έλαβαν μέρος στο μεγάλο αυτό έργο.

Πώς οι θεϊκές αυτές μορφές ξεχωρίζουν ανάμεσα από τις 378 μορφές που εικονίζονται στη ζωφόρο;

Στη κεντρική σκηνή συμμετέχουν πέντε μορφές. Τρεις γυναίκες, δύο που μεταφέρουν τα ιερά καθίσματα, (τούς «δίφρους») και μία μεγαλύτερη (η Ιέρεια;) που τις καθοδηγεί. Μία σεβάσμια μορφή, ίσως ο Άρχων-Βασιλεύς και ένα αγόρι κρατούν τον πέπλο.

Ποιος από τους δύο παραλαμβάνει τον πέπλο για να τον παραδώσει στη θεά Αθηνά; Δικαιολόγησε την άποψή σου.

Προσπάθησε να αναγνωρίσεις τους θεούς και δικαιολόγησε την απάντησή σου. Παρατήρησε προσεκτικά την ιεραρχική θέση που έχουν οι θεοί στη σύνθεση, τις συγγενικές τους σχέσεις και τα χαρακτηριστικά αντικείμενα-σύμβολα που κρατούν και τα οποία γνωρίζεις από τη μυθολογία.

Άνθρωποι, άλογα και άρματα στην πομπή

Στην πομπή συμμετέχουν 364 άνθρωποι και περισσότερα από 230 άλογα. Έχουν φιλοτεκνηθεί από πολλούς γλύπτες, οι οποίοι έπρεπε να περιλάβουν άλογα και ιππείς σε ύψος ενός περίπου μέτρου με αποτέλεσμα τα άλογα να είναι μικρόσωμα σε σχέση με τους ανθρώπους.

Κανένας από αυτούς που μετέχουν στην πομπή δεν προβάλλεται ιδιαίτερος. Τα αυστηρά προφίλ των προσώπων, που μοιάζουν μεταξύ τους, αποπνέουν ήθος, πνευματικότητα και υπερηφάνεια. Υπάρχει

θαυμαστή αρμονία στα σώματα που εικονίζονται με αρκετό ρεαλισμό, όπως και στις κινήσεις και τις στάσεις, στοιχεία που κατ' εξοχήν διαφοροποιούν τα άτομα μεταξύ τους. Το κλασικό ιδεώδες για την τέχνη, η απόδοση του ωραίου, δεσπάζει και στη μικρότερη λεπτομέρεια της ζωφόρου.

Τα ρούχα δεν έχουν σκοπό να διαφοροποιήσουν τα άτομα· είναι χαρακτηριστικό ότι οι θεοί φορούν τα ίδια με τους θνητούς. Η ποικιλία εδώ επιτυγχάνεται με την πλουσιότετη πτυχολογία, την άνεση στους τρόπους κάλυψης του σώματος και τη διακριτική παρουσία όπλων· μερικοί πολίτες είναι ένοπλοι αλλά δεν υπάρχει πουθενά η ομοιομορφία της στολής. Απλώς τα όπλα παίζουν και αυτά το ρόλο τους στην επιθυμητή ποικιλία των μορφών.

Όλα τα άλογα απεικονίζονται σε προφίλ. Έχουν λεπτά άκρα, και μέλη όπως το κεφάλι, με τα μάτια και τα ρουθούνια, η καίτη, η ουρά δίνουν σε πολλά άλογα ξεχωριστό χαρακτήρα. Παράλληλα οι άξονες που σχηματίζουν τα κεφάλια και τα σώματα αλόγων και ιππέων δημιουργούν την εντύπωση της κίνησης σε μία λαμπρή σύνθεση στην οποία υπάρχει εξαιρετική ποικιλία. Παρατηρούμε ορισμένα άλογα να ξεκουράζονται· σε άλλες θέσεις οι αναβάτες φορούν τα καλινάρια στα ζώα τους και ετοιμάζονται να ιππεύσουν. Κάποια άλογα προχωρούν ήσυχα, άλλα καλπάζουν ή συναγωνίζονται, μερικά έχουν αφηνιάσει.

B XXXIV, Μουσείο της Ακρόπολης

Οι αρματοδρομίες αποτελούσαν παμπάλαιο αγώνισμα των Παναθηναίων. Το τμήμα με τα άρματα στη μέση των μακρών πλευρών του σπικού, σώζεται αποσπασματικά, λόγω της απώλειας ύστερα από τη γνωστή ανατίναξη του ναού το 1687 μ.Χ. Στη Βόρεια πλευρά, όπου συμμετέχουν δώδεκα άρματα, εικονίζεται ο αγώνας των αποβατών, αγώνισμα κατά το οποίο τέθριππα άρματα με ννίοχο και πάνοπλο πολεμιστή συναγωνίζονται στο τρέξιμο. Κατά τη διάρκεια του δρόμου ο οπλίτης ανεβοκατέβαινε από το άρμα που έτρεχε. Στη Νότια πλευρά, όπου συμμετέχουν δέκα άρματα, λόγω της κακής διατήρησης δεν είναι βέβαιο αν έχουμε αγώνα αποβατών ή πολεμιστηρίων αρμάτων.

B XXIII, Μουσείο της Ακρόπολης

Άρματα σταματημένα, άρματα που ξεκινούν, άρματα με τον οπλίτη τη στιγμή που αποβαίνει και άρματα που τρέχουν, υπάρχουν και στη Βόρεια και στη Νότια πλευρά της ζωφόρου.

Υπάρχουν πολλά ονόματα στην αρχαία Ελλάδα που συνδέονται με τα άλογα: Ζεύξιππος, Ιππίας, Ιπποδάμεια, Ιπποκράτης, Ιππόλυτος, Λύσιππος, Μελάνιππος, Ξανθίππη, Σπεύσιππος, Φίλιππος κ.ά. Τι σημαίνει το κάθε ένα από αυτά;

Η πομπή της θυσίας στη θεά Αθηνά

Οι αρχαίοι τιμούσαν τους θεούς τους προσφέροντάς τους θυσίες. Ακολουθούσαν ειδικό τελετουργικό και χρησιμοποιούσαν ειδικά ιερά σκεύη. Κατά την ιερή τελετουργία, στους θεούς προσέφεραν σπονδές οίνου, τους πρώιμους και πολυτιμότερους καρπούς και θυσίες ζώων. Τα μέρη του ζώου που δεν τρώγονταν προσφέρονταν στους θεούς και καίγονταν στη φωτιά του βωμού. Τα υπόλοιπα ψήνονταν και τρώγονταν από τους Αθηναίους στο πανηγύρι που ακολουθούσε τις θυσίες.

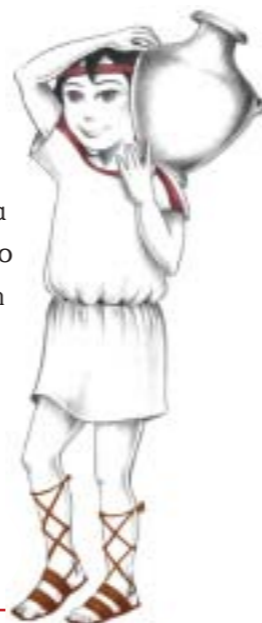
Στις μακρές πλευρές της ζωφόρου, την πομπή της θυσίας ακολουθούν τα ζώα που πρόκειται να θυσιασθούν προς τιμήν της θεάς: στη Νότια πλευρά δέκα βόδια και στη Βόρεια τέσσερα βόδια και τέσσερα κριάρια με τους πομπείς τους. Συμμετέχουν επίσης σκαφηφόροι, άνδρες που φέρουν σκάφες με προσφορές, υδριαφόροι, άνδρες που φέρουν υδρίες δηλαδή αγγεία με νερό, μουσικοί που φέρουν αυλούς και κιθάρες καθώς και θαλλοφόροι, ωραίοι ηλικιωμένοι άνδρες που κρατούν κλαδιά ελιάς (τους θαλλούς) ζωγραφισμένα στο βάθος της ζωφόρου.

Β II, Μουσείο της Ακρόπολης

Η πομπή της θυσίας συνεχίζεται στην Ανατολική πλευρά της ζωφόρου, την ιερότερη πλευρά του ναού, στην οποία δεν υπάρχουν ζώα, παρά μόνο θεοί και θνητοί. Είναι η μόνη πλευρά στην οποία εικονίζονται γυναίκες, που κρατούν επίσης τελετουργικά σκεύη για τη θυσία, οινοχόες και φιάλες για τις σπονδές, θυμιατήρια κ.ά.

Προσπάθησε να αναγνωρίσεις ομάδες της πομπής των Παναθηναίων στα τμήματα της ζωφόρου που σώζονται στο Μουσείο της Ακρόπολης.

Η τύχη της ζωφόρου του Παρθενώνα

Για πολλά χρόνια κατά την αρχαιότητα, η ζωφόρος του Φειδία και των συνεργατών του παρέμεινε άθικτη στη θέση της. Μία μεγάλη πυρκαϊά στον Παρθενώνα, τον 3ο μ.Χ. αιώνα, δεν ξέρουμε σε ποίο βαθμό έβλαψε τη ζωφόρο. Κατά τη μετατροπή του μεγάλου ναού σε εκκλησία, πιθανότατα στο διάστημα 450-500 μ.Χ., ορισμένα κομμάτια της Ανατολικής πλευράς αφαιρέθηκαν. Ακόμα αργότερα, ίσως κατά τον 12ο αιώνα, αφαιρέθηκαν και άλλοι λίθοι της ζωφόρου προκειμένου να δημιουργηθούν πλάγια παράθυρα στο κτήριο, το οποίο εξακολουθούσε να λειτουργεί ως εκκλησία.

Το 1458 ο Παρθενώνας γίνεται τζαμί. Το 1674 ο ζωγράφος J. Carrey σχεδιάζει με μεγάλη ακρίβεια τα γλυπτά. Η μεγάλη καταστροφή στον Παρθενώνα έγινε 13 χρόνια αργότερα, το 1687, κατά το διάστημα του Βενετοτουρκικού πολέμου και της εκστρατείας του F. Morosini στην Αθήνα. Από την έκρηξη που έγινε τότε καταστράφηκε μεγάλο μέρος της ζωφόρου των πλαγίων πλευρών του ναού και έγιναν ανεπανόρθωτες ζημιές στους λίθους που παρέμειναν στη θέση τους και σε αυτούς που έπεσαν στο έδαφος. Παράλληλα ο δρόμος της διαρπαγής είχε ανοίξει.

Στα πρώτα χρόνια του 19ου αιώνα, ο βρεταννός πρεσβευτής στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, Λόρδος Έλγιν, αφαίρεσε από τον ερειπωμένο Παρθενώνα όσα γλυπτά μπόρεσε, ανάμεσα στα οποία ήταν και 80 μέτρα της ζωφόρου. Είναι τα γνωστά ως Ελγίνεια μάρμαρα, που αποτελούν το μεγαλύτερο σύνολο της κλασικής περιόδου που έχει διασωθεί και βρίσκονται σήμερα στο Βρετανικό Μουσείο.

Το τελευταίο τμήμα της ζωφόρου που έμεινε στη θέση του ήταν το Δυτικό, σε μήκος 20 περίπου μέτρων. Η ταχεία διάβρωση του μαρμάρου στο ύπαιθρο και στη βροχή για αιώνες, έκανε απολύτως αναγκαία, στα πλαίσια των μεγάλων αναστηλωτικών έργων που πραγματοποιούνται από την Επιτροπή και την Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης, την αποσυναρμολόγηση του τμήματος αυτού το 1993, τη μεταφορά του στο Μουσείο της Ακρόπολης, τη συντήρηση και έκθεσή του. Επάνω στο μνημείο τοποθετήθηκαν ακριβή αντίγραφα.

Παρατήρησε τις ζημιές και τις φθορές που έχουν υποστεί οι ανάγλυφες μορφές και τα άλλα μέρη της ζωφόρου και προσπάθησε να φαντασθείς πώς αυτές έγιναν.